

Περὶ τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς γλώσσης

παρὰ

Ἰωάννου Βηλαρά.

Ἐν τοῖς ἔτεσι Ε' (σελ. 133) Ζ' (σελ. 33) καὶ Η' (σελ. 259) ἐδημοσιεύσαμεν τὰ ποιητικὰ τοῦ Ἰωάννου Βηλαρά· νῦν δὲ δημοσιεύομεν ἐκ τῶν πεζῶν αὐτοῦ τὸν Λογιότατον ταξι-
διότην, πολλὰ περὶ γλώσσης διαλαμβάνοντα.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΒΗΛΑΡΑ

Ο ΛΟΓΙΟΤΑΤΟΣ ΤΑΞΙΔΙΟΤΗΣ.

*Ω Πρόληψες τοῦ κόσμου
τυράννοι τῆς ψυχῆς,
Ὁ κόσμος σᾶς λατρεύει
Γιὰ νὰ ᾖ δυστυχής.

ΥΣΤΕΡ' ἀπὸ τὸ βαρὺ σκοτάδι, ὅπου σκέπαζε γιὰ τό-
σους αἰῶνας τὸ πρόσωπο τῆς ἀληθινῆς μάθησης στὴν Γραι-
κίαν, ξημέρωσε τελοσπάντων κι' ἡ λαμπρὴ ἐποχὴ, ὅπου τὸ
γένος ἐδίψαγε τόσο πολλά. Ἐβάλθησαν μὲ τὰ σωστάτους
ν' ἀναστήσουν τὴν παλαιὰν Γλῶσσαν τοῦ τόπου, μοναχὸ μέσο
πρὸς φωτισμὸν τοῦ γένου, καὶ νὰ τὴν καταστήσουν τόσο

κοινήν, ὅπου νὰ τὴν ὁμιλοῦν μικροὶ μεγάλοι μὲ τὴν ἴδιαν εὐκολίαν, ὅπου τὴν ἔκρεναν τότες οἱ Ἀθηναῖοι νὰ εἰποῦμε.

Πραγματευτάδες, Ἀρχιερεῖς, Γιατροί, οἱ λεγόμενοι Ἄρχοντες κ' Εὐγενεῖς, καὶ ξεχωριστὰ τὸ μέγα πλῆθος τῶν μαθητάδων στὰ σχολιά ἐνθουσιάζστηκαν γιὰ τὴν γλῶσσαν τῶν προπατέρων τους, καὶ ἦταν δίκαιον νὰ τὴν κληρονομήσουν.

Ἡ ἀνταπόκριση τῶν πραγμάτων ἀρχηνοῦς ἀναμεσάτους μ' ἄκραν φιλοτιμίαν, καὶ σ' ἐλάχιστον καιρὸν θελὰ μεταφαίνονταν μιὰ Γλῶσσα προικισμένη ἀπ' ὅλαις τῆς χάραις, καὶ νοστιμάδαις ὅπου στολίζουν τὰ ἀθάνατα συγγράμματα τοῦ Πλάτωνα, τοῦ Θουκυδίδη, τοῦ Ξενοφῶντα, ἀνίσως καὶ σὲ τέτοιαν ὑπόθεσιν δὲν ἔφεραν ἐμπέδιον κάτι μικραῖς διαφοραῖς, ὅπου ἐφύτρωναν στὴ μέση, καὶ ὅπου ἦταν ἀπαραίτητο νὰ ταῖς κυττάξουν πρῶτα μὲ δίχως πάθος, καὶ νὰ τῆς ταιριάσουν, ἂν ἦταν δυνατό, μὲ τῆς γνώμαις ὅλων τῶν προκομμένων.

Αὐτοὶ οἱ καλοθελητάδες τοῦ γένους ὥστόσο, μὲ τὴν ἀμέτρητην προθυμίαν καὶ τὸν ἄϋπνον κόπον, ὅπου ἔβαλαν στ' ἐπιχείρημά τους, δὲν ἄργησαν νὰ καταφέρουν στὸ μικρὸ διάστημα ἀπὸ εἴκοσι πέντε, ὡς τριάντα χρόνια, ὅπου εἶχαν βάλῃ χέρι νὰ συγγράφουν ὅλαις τῆς διαφοραῖς τους σὲ μοναχαῖς πέντε χιλιάδες.

Νὰ δώσουν γλήγωρο τέλος σὲ ταύτην τους τὴν ἀσυμφωνίαν, ἦταν τίποτες ὡς πρὸς τὴν καλήν τους προαίρεσιν· ἀλλὰ γιὰ νὰ ἀπομείνουν ὅλοι τους εὐχαριστημένοι, χωρὶς ὑποψίαν καὶ τοῦ παραμικροτέρου σκαντάλου ὑστερώτερα, καὶ γιὰ νὰ γένουν ὅλα μὲ κάποιαν τάξην, ἠῦραν εὖλογο νὰ διαλέξουν, ἀπ' ὅλον τὸν κλῆρον τῶν λογιωτάτων, ὅχτῳ, ὅσα εἶναι καὶ τὰ μέρη τοῦ λόγου, καὶ νὰ τοὺς στείλουν σ' ὅλην τὴν Γραικίαν, γιὰ νὰ κάμουν τῆς χρειζόμεναις παρατήρησαις

στήν τωρηγή μας γλῶσσαν, ὅθεν ν' λάβουν ἕνα φῶς στὸν ἀμέτρητα ἐπαινετόν τους σκοπόν.

Σὰν ἀποδιορίσθησαν τὰ ὑποκείμενα, ὅπου θελὰ ταξίδευσαν, ἐκρίθηκε εὐλόγον κι' ἐδῶ, γιὰ νὰ μὴ προξηνηθῇ αἰτία παρά-πονου σὲ κανένα, πῶς τοῦ ἐδώθηκε δουλιὰ μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν δύναμή του, νὰ ρίψουν λαχνόν, καὶ ἔτσι ἐπῆρε ὁ Κάθε Λογιότατος τὸ μέρος, ὅπου τοῦ ἐπρόσφερε ἡ τύχη. Ἐμοίρα-σαν ὑστερώτερα στὸν καθέναν τῆς διαφοραῖς, ὅπου ἔπεφταν στὸ μερτικό του· τοὺς ἐνθύμησαν τῆς ἀναγκαίαις παραγγε-λίαις, ὅπου ἦταν νὰ συμαδεύουν, ὅσο τὸ βολετὸ πλατύτερα, τῆς παρατηρησαῖς τους, καὶ σὲ ὕφος ὅχι ἀπλὸ, γιὰ νὰ τῆς ἀπηκάζουν ὅλοι οἱ σπουδαῖοι μὲ εὐκολίαν, κιὰπὲ τοὺς ἐγγεί-ρισαν καὶ συστατικὰ γιὰ κάθε χωριὸ καὶ χώρα, ὅπου νὰ τοὺς ἤφερνε ὁ δρόμος τους, γιὰ ν' ἄχουν τὴν ἄδειαν νὰ βγάζουν τῆς Κυριακαῖς καὶ τῆς Γιορταῖς ἀπὸ κάναν δίσκο στῆς ἐκκλησιαῖς, καὶ νὰ μὴ στενοχωριοῦνται ἀπὸ τὰ χρειαζόμενα ἔξοδά τους.

Ὅλα αὐτὰ συνέβηκαν στὴν Φαντασιούπολιν, καθεῖθραν τῆς μεγάλης Αὐτοκρατορίας Πρόληψης, ὀμπροστὰ στὴν σε-βασμία σύναξη τῶν σοφῶν διορθοτάδων τῆς γλῶσσας μας, καὶ στὴν ἐποχὴ τοῦ αἰῶνα μας.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς ὀχτὼ Λογιότατος Ταξιδιότης, ὅπου τοῦ εἶχε πέσει στὸ μοιράδι του τὸ ρῆμα, καὶ γιὰ προσθήκην ἢ ἀπόλυτη γενικὴ, ἦταν ἀναγκασμένος νὰ φορτωθῇ καὶ τῆς 999 διαφοραῖς ὅπου εἶχαν ὅλοι οἱ σοφοὶ τοῦ γένου σὲ ταῦτ' ἀπάνω, ἤγουν 40 διαφοραῖς γιὰ τὸ ὑποτακτικὸ Νά. 85, γιὰ τὸ προστακτικὸ, Ἄς. 36, γιὰ τὸ Εἶναι. 189 γιὰ ὅλους τοὺς χρόνους. 20, γιὰ τὸ Ἀπαρέμφατο, καὶ 448, γιὰ τὴν Ἀπόλυτη γενικὴ.

Κάθε ἄλλος, μὰ τὴν ἀλήθεια, δὲν θελὰ κατώρρωνε

τίποτες σέ τόσο κακοπίχειρην υπόψεση, παρατηρῶντας ξεχωριστᾶ γιά καμπόσσα, ὅπου ἡ τωρινή γλῶσσα δέν τὰ γνωρίζει κατ' ἄλλου. Αὐτός μ' ὅλον τοῦτο ἔκαμε νόμον τρόπον, καί στο τέλος εὐρέσθηκε πλουσιότερος ἴσως ἀπό τοὺς ἄλλους συντρόφους. Τὰ σημειώματά του ὅλα ψυχαγωγία, καί δίχως περιῶρι, ἐκόντευαν πέντε φορτώματα πρὸς 120 ὀκάδες μέ τὸ ζύγι.

„Ἦταν ἐπάνω στο κίνημα τοῦ γυρισμοῦ του, ὅταν τοῦ ἤρθε ἓνας διαλογισμός, ὅπου τὸν ἔρριψε ὅχι σέ ὀλίγην ἀνησυχίαν. Ἐλογάριαζε μέ κάποιο δικαιολόγημα, πῶς ἀνίσως καί σέ 999 διαφοραῖς τοῦ μερτικοῦτου, ἀβγάτιζε ἀπὸ ἄλλαις τόσαις απορίαις, ὅπου εἶχε στα σημειώματάτου γιά πᾶσα μιὰ διαφορὰ, καί πῶς ἀνίσως οἱ συντρόφοι του, κατὰ πῶς ἔπρεπε νὰ τὸ ὑποδέτῃ, εἶχαν δουλέψει τὸ γένος μέ τὴν ἴδιαν ἐπιμέλειαν, αὐτὴ ἡ δουλιὰ, μέ φιλὸν λογαριασμόν, δέν εἶχε ξετελειωμοὺς στὸν αἰῶνα. Πιὸ κέρδος λοιπὸν ἀπὸ τόσους κόπους; ἤλεγε καταπικραμένος ὁ Λογιότατος Ταξιδιότης. Πιὸ φῶς στὴν γλῶσσα; Πιὰ προκοπὴ στο Γένος; Ἐκυμάτιζε ἀπελπισμένος μέσα σέ ταύτους τοὺς ὀλιβεροὺς συλλογισμοὺς, μὴν ἡξεύρωντας τί δρόμον νὰ πάρῃ: ἀλλ' ἓνα συμβεβηκὸ τῆς ἴδιας ἡμέρας τὸν ἀνάγκασε νὰ γληγορέψῃ τὸ γύρισμάτου.

Εἶχε βγῇ τ' ἀπομεσήμερο νὰ περιδιαβάσῃ κατὰ τὴν συνήθειά του, καί βυθισμένος στοὺς στοχασμοὺς του ξεμάκρυνε τόσο ἀπὸ τὴν πολιτείαν, ὅπου ὅταν τὸ ἐδοκίμησῃ, ἦταν πολὺ κοντὰ νὰ νυχτώσῃ, καί ἀδύνατο νὰ γυρίσῃ ὀπίσω. Κατατηρῶντας ὁλόγυρά του τὸν τόπον, ἐξάνοιξε ἀνάμεσα σέ διάφορα δένδρα καρπερά, ὅπου περικύκλωναν πολλὰ χωράφια καί ἀμπέλια, ἓνα χωριάτικο σπήτι, κ' ἀποφάσισε νὰ πηγένη τὰ ἴσια εἰς ἐκεῖνο.

Φθάνοντας καὶ ἐμπαίνοντας μέσα, ἤρρε ἓνα Γέροντα, ὅπου ἐδείπναγε μὲ τὴν πολυάριθμην φαμηλιά του, καὶ ὅπου, ὅ,τι τὸν ἶδε, καλῶς ὥρισεξ ξένε, τοῦ εἶπε. δὲν ἤρθεξ σὲ μέρος ὅπου νὰ μὴ γνωρίζουν φιλοξενίαν καὶ λέγοντας, τοῦ ἔκαμε τόπον νὰ καθήσῃ συμμάτου.

Ἡ ἀπλότητα, ἡ εὐταξία, καὶ στὸν ἴδιον καιρὸν ἡ ἀφθονία σὲ ὅσα εἶναι χρειζούμενα γιὰ τὴν ἀναπαυτικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, δίχως τὴν περίσιαν πολυτέλεια τῆς περιφάνειας· τὸ καλὸ δέξιμο ὅλης ἐκείνης τῆς φαμηλιάς, ὅπου ξεσυνερίζονταν ποιὸς νὰ τοῦ κάμῃ τὴν μεγαλήτερη περιποίησιν, καὶ ξεχωριστὰ ἡ ὁμιλία τοῦ γέροντα ὅπου ἐδειχνε σ' ὅλαιξ του ταῖξ ἀπόκρισαιξ, πῶξ ὁ νοῦξ του ὠδηγούνταν ἀπὸ τὸν ὀρθὸν λόγον, θελὰ προξέναγαν στὸν Λογιότατον ἀδοκίμαστη εὐχαρίστησιν τῆς ψυχῆξ του, ἀνίσως καὶ ἡ ἄκοπη βασιὰ συλλογὴ του τὸν ἄφηνε νὰ τὰ νιόσῃ. Σ' ὅλην ὅμως τὴν ταραχὴν, ὅπου βρίσκονταν, ἤλεγε μέσα του πάλε. Ἰδέξ τι εὐτυχισμένην ζωὴ χαίρονται τοῦτοι οἱ χωριάταιξ. ἀπολαβαίνουν τ' ἀγαθὰ, ὅπου ὁ θεὸξ ἐχάρισε τοῦ ἀνθρώπου, χωρὶξ νὰ τοὺξ μέλῃ νὰ ταξιδεύουν γιὰ νὰ μάθουν πῶξ νὰ κρένουν τὴν γλῶσσαν, ὅπου ἡξεύρουν.

Σὺν ἀποδείπνισαν, καὶ ἐσηκώθηκε τὸ τραπέζι, ὁ Γέροντας ἀναψε τὴ βέργα του τὴ συνηθισμένη, διορίζοντας νὰ φέρουν καὶ τοῦ ξένου. Ὁ Λογιότατοξ, συντροφευμένος μὲ τοὺξ συλλογισμοὺξ του, ἐτράβαγε καπνὸ χωρὶξ νὰ βγάλῃ λόγο. καὶ μὲ τὸ κεφάλι σκυφτὸ γιὰ κάμποσιν ὥραν. Μόνε συκῶνοντας τέλος πάντων τὰ μάτια πρὸξ τὸν Γέροντα, πρέπει νὰ ζῆξ πολὺ εὐτυχισμένος, τοῦ λέγει. παρατηρῶ σὲ ὅλα σου μίαν ἡσυχίαν ψυχῆξ, ὅπου ἀποδείχνει νὰ μὴ σ' ἐνοχλάῃ κἀνένα ἐνάντιο. ἐγὼ σὲ ζηλεύω. Ἀληθινὰ, ἀποκρίθηκε ὁ Γέροντας.

δέν ἔχω αἰτίαν νὰ παραπονεθῶ τῆς Τύχης μου, μολοντοῦτο δέν εἶναι ἡ μοναχὴ ἀπόλαυση τῶν καλῶν ὅπου κατασταίνει τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ χρειάζεται καὶ νὰ εὐχαριστιούμεστε στὴν κατάστασις ὅπου βρεθούμε, ἀποδιώχνοντας ὅσα ἡμποροῦν νὰ μᾶς ἐνοχλήσουν. "Εἰς εἶναι, εἶπ' ὁ Λογιότατος. πολλαῖς φοραῖς ὥστόσο μᾶς ἐνοχλοῦν καὶ πράγματα, ὅπου δέν δυνόμαστε νὰ τ' ἀποδιώξωμεν, ἐπειδὴ καὶ ἡ ἀπόλαυσή τους θελὰ σχηματίζει τὸ κυριώτερον μέρος τῆς εὐτυχίας μας, καὶ τῆς εὐτυχίας τῶν ἄλλων. Καὶ σὰν τὶ πράγματα εἶναι αὐτὰ, ὅπου μᾶς ἐνοχλοῦν, καὶ μᾶς προξενοῦν στὸν ἴδιον καιρὸν εὐτυχίαν; ἐρώτησε ὁ Γέροντας, Ἡ καλὴ προαίρεσις, καὶ ἡ δυσκολία τοῦ τρόπου, ἀποκρίθηκε ὁ Λογιότατος. Παράστησέ μου καθαρώτερα τὴν ἰδέαν σου, εἶπε ὁ Γέροντας, μὲ παράδειγμα. "Ενας ὑπόθεσε, ἀποκρίθηκε ὁ Λογιότατος, ὅπου ἐπιθυμᾷ τὸ καλὸ τοῦ Γένους του, καὶ εἶναι ἄξιός νὰ τὸ εὐεργετήσῃ, λείποντάς του ὁ τρόπος, ἐνοχλιέται ἄκοπα ἀπὸ τὴν συλλογὴν του. "Οποῖος ἐπιθυμᾷ τὸ καλὸ τοῦ Γένους του, ἀποκρίθηκε ὁ Γέροντας, κάνει τὸ χρέος του, μόνε σὰν εἶν' ἄξιός νὰ τὸ εὐεργετήσῃ· ἐγὼ δὲ βλέπω σ' αὐτὴν τὴν περιστάσειν καμμιὰ δυσκολία.

Καὶ μολοντοῦτο, εἶπε ὁ Λογιότατος, εἶναι ἡ μεγαλύτερη σ' ἐμᾶς. Οἱ σοφοὶ τοῦ γένους ἔχουν ὅλην τὴν προθυμίαν γιὰ νὰ τὸ φωτίσουν, καὶ εἶναι ἄξιοι νὰ τὸ κατορθώσουν, μόνε λείπει ὁ τρόπος: ἀφορμῆς, ὅπου λείπει ἡ γλῶσσα γιὰ νὰ συγγράψουν. Πῶς! ἀποκρίθηκε ὁ Γέροντας. καὶ δέν εἶναι ἡ κοινὴ γλῶσσα ὅλου τοῦ γένους! ὁ Λογιότατος, ὕστερ' ἀπὸ τὴν συνηθισμένην του συλλογὴν, αὐτὴ ἡ Γλῶσσα, εἶπε, θέλει διόρθωμα πρῶτα. Καὶ σὰν τὶ διόρθωμα θέλει, παρακαλῶ, ἐρώτησε ὁ Γέροντας. Ἡ ἀπλὴ γλῶσσα, ἀποκρίθηκε ὁ Λογιό-

τατος, ὄντας φτωχὴ καὶ γεμάτη βαρβαρισμοὺς, δὲν εἶναι καλὴ γιὰ νὰ συγγράψουν σὲ ταύτην, κατ'ὡς τυχαίνει. Πρέπει λοιπὸν νὰ διορθωθῇ πρῶτα, καθαρίζοντάς την ἀπὸ τὰ ξένα ἀγκάδια, καὶ ζυγόνοντάς την ὅσο τὸ δυνατὸ στὴν Ἑλληνικὴν, νὰ τῆς δοθῇ ἡ πρώτη μορφή της.

„Δὲν θελὰ ἦταν ὠφελιμώτερος σκοπὸς ἀπὸ ταῦτον, ἐφώναξε ὁ Γέροντας, ἂν ἠμπόρηγε νὰ κατορθωθῇ. Οἱ μεταγενέστεροι, εἶμαι βέβαιος, θελὰ τὸ ἐμέτραγαν γιὰ ξεχωριστὴν τους μοῖραν νὰ εἶν' ἀπόγονοι τέτοιων μεγάλων ἀνδρώπων. ἄκουσα ἀπὸ πολλοὺς, Λογιότατέ μου, αὐτὴν τὴν γνώμην. Συμπάσῃσέ με ὥστοςο νὰ σοῦ εἰπῶ μὲ θάρρος, πῶς ἀκούω κάτι πράγματα, ὅπου δὲν θελὰ μοῦ φαίνονταν ἀλλιότιχα, ἂν ἤκουγα νὰ μοῦ εἰποῦν, πῶς ἡ προβατίναις μου ἐγέννησαν μουσκάρια, καὶ τ' ἀμπέλια μου ἐκάρπισαν στάρει. Ὁ φωτισμὸς τοῦ Γένους εἶναι ἱερὸ καὶ ἀπαραίτητο χρέος ὅλων τῶν προκομμένων· μόνε τὸ διόρθωμα τῆς φυσικῆς διορθομένης μας γλώσσας, νὰ σοῦ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν, δὲν τὸ ἀπεικάζω τελείως. Καὶ ἐγὼ, μὰ τὴν ἀλήθειαν, εἶπε ὁ Λογιότατος, καὶ ἄς ἔκαμα καὶ τόσους κόπους σ' αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν, ἔχω κάποιαν ὑποψίαν ὅτι δὲν παρὰ εἶναι σωστὴ ἡ γνώμη τῶν σοφῶν μας. ἀλλὰ στοχάζομαι πάλε, πῶς νὰ τοὺς πλανᾷ ὅλους ὁ νοῦς τους, καὶ βρίσκονται τόσοι προκομμένοι στὸν ἴδιον λάθον.

Ὁ ἄνθρωπος, φίλε μου, ἀποκρίθηκε ὁ Γέροντας, ὅσο κυριεύεται ἀπὸ τῆς πρόληψαις, ὅπου δὲν ἀπολείπουν νὰ κολακεύουν καὶ τὸν νοῦν τῶν πλιὰ φωτισμένων, εἶναι ἀδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ τὸν δρόμον, ὅπου φέρει στὴν μάθησιν τῆς ἀλήθειας. Ὅλοι του οἱ λογαριασμοὶ εἶναι ὑπόθεσεσ καὶ γνώμαις, ὅπου χαλνιοῦνται ἀπὸ ἄλλαις κενούργιαις, καὶ ὅπου τὸν βιάζουν νὰ φέρῃ γύραν πάντα στὸν ἴδιον τόπον, σκοντάβοντας ἄκοπα,

καὶ δίχως φῶς παντοχῆς, νὰ φθάσῃ καμμιὰ φορὰ στὸ τέλος
ὁποῦ γυρεύει, τρέχοντας στὰ χαμένα. καὶ σταθερὸς στὴν
ἰσχυρογνωμία του δὲν στρέγει ν' ἀφηκρασθῇ τὸν ὀρθὸν λόγον,
ὁποῦ δυνατῶν τοῦ φωνάζει νὰ μὴν ἀποβλέπῃ σ' ἄλλο ἀπὸ τὸ
ὄφελος, ὁποῦ ἔμπορεῖ ν' ἀπολάψῃ σὲ κάτσε σπουδήτου, καὶ
γίνεται ἀτός του ἡ πρώτη δύσῖα τῆς γνώμης του, ἀφορμῆς,
ὁποῦ διδάχνοντας ἄλλους ὅλο σφάλματα, ποτίζεται τόσο ἀπὸ
ταῦτα, ὁποῦ χάνει ὡς τὸ ὕστερο τὴν αἵσθησιν τῆς ἀλήθειας,
καὶ σέρει κατόπιτου τὸν ἄλυσον τῆς πλάνης μαζὴ μὲ τοὺς
ἄλλους.

Εὐθὺς ὅμως ὁποῦ μπορέσῃ νὰ ξετεινάξῃ αὐταῖς τῆς
πρόληψαις ἀπὸ πανωσιότου γιὰ μιὰ στιγμὴ, ἐκείνην τὴν ἴδια
στιγμὴ λαγαρίζουν τὰ μάτια τοῦ νοῦ του, καὶ σκορπίζει τὸ
πυκνὸ σύγνεφο, ὁποῦ τὰ ἐπάμπωνε ὡς τότες. Ἀπὸ ἐκείνην
τὴν στιγμὴν μοναχὰ μπορεῖ νὰ στοχάζεται καὶ νὰ λογαριάζῃ
ὀρθῶς· ἐπειδὴ καὶ θεμελιωμένος ἐπάνω σὲ καθαραῖς καὶ
στερεαῖς ἀρχαῖς, παρμέναις ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων,
εὐκόλα τοῦ βολεῖ νὰ ξεχωρίσῃ τὸ λάθος ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν·
τότες μοναχὰ ἔμπορεῖ νὰ γνωρίσῃ πόσο εἶναι ἄτοπο νὰ φαν-
τάζεται, πῶς ἓνα γένος ξεπέφτει ἀπὸ τὸν πρῶτον βαθμὸν
του, πῶς τοῦ λείπουν ἡ τέχναις καὶ ἡ ἐπιστήμαις, πῶς δὲν
γίνεται νὰ φιλοσοφίῃ, ἀφορμῆς δὲν κρένει τὴν ἀπαρχῆς του
γλῶσσα. Τὰ δυνατὰ καὶ πλούσια βασίλεια, οἱ εὐτυχισμένοι
λαοί, οἱ ἀνδρειομένοι Στρατηγοί, οἱ μεγάλοι φιλοσόφοι καὶ
νομοθέταις, οἱ προκομμένοι τεχνίταις, ὁποῦ ἄνῃσαν κατὰ
καιροὺς ἐπάνω στὴν οἰκουμένην, μᾶς ἀποδείχνουν ὅλο τὸ
ἐνάντιο· ἐπειδὴ μήτε τὴν ἴδια γλῶσσαν εἶχαν ὅλοι, μήτ'
ἐκεῖνοι πάντα τὴν ἴδια. Ὁ φωτισμὸς, Δογιότατε, δὲν κρέ-
μεται ἀπὸ τούτην ἢ ἐκείνην τὴν γλῶσσαν. χρειάζεται ἀπὸ μιὰ

σὲ κάθε γένος γιὰ νὰ γρηκέται, κι' αὐτὸ τὸ μέσο τὸ ἐχάρισε ἡ προνοητικὴ σοφία τοῦ Πλάστη, σ' ὅλαις τῆς φυλαῖς τῶν ἀνθρώπων, γιὰ νὰ βοηθοῦνται στῆς λογισταῖς των καὶ πολυάριθμαίς χρεῖαις.

Ὁ Λογιότατος, σὰν ἀποσυλλογίσθηκε στὰ λόγια τοῦ Γέροντα, ἡ ὁμιλία σου, τοῦ εἶπε, μὲ καταπεῖθει· ἀλλ' αὐτὸ τὸ μέσο, ὅπου ἔχομε γιὰ νὰ γρηκιούμαστε, δὲν εἶναι ἀρκετὸ νὰ παραστήσῃ ὅλαις ταῖς ιδέαις, ὅπου θέλουν νὰ φανερώσουν οἱ προκομμένοι.

Ὁ λόγος σου ἔχει τὸν τόπον του, ἀποκρίθηκε ὁ Γέροντας. ἐκεῖνος ὅπου ἔχει ὀλίγαις χρεῖαις ἔχει καὶ ὀλίγαις ιδέαις, καὶ ἀκολουθῶς Γλῶσσαν ἀνάλογην μὲ τὸν μικρὸν ἀριθμὸν τους. ἡ ιδέα του, ὅπου αὐγατίζουν ὅσο πληθαίνουν κι' ἡ χρεία του, γυρεύουν καὶ γλῶσσαν ἀνάλογη μὲ τὸν μεγάλον τους ἀριθμὸν. τέτοια εἶναι ἡ φύση κάθε γλώσσας στὸν κόσμον, φτωχότερη, ἢ πλουσιώτερη, κατὰ τῆς ιδέαις ὅπου ἔχουν ὅσοι τὴν κραίνουν. Ὁ ἄνθρωπος λοιπὸν, ὅπου πηγαίνει ἀποχτῶντας καινούργιαις ιδέαις, ἀναγγάζεται νὰ ἐφεύρῃ καὶ καινούργιαις λέξαις, καὶ καινούργιους τρόπους γιὰ νὰ τῆς παραστήσῃ. μόνε μεταχειρίζεται, μοῦ φαίνεται, ἐκεῖναις τῆς λέξαις κι' ἐκείνους τοὺς τρόπους, ὅπου μποροῦν νὰ γρηκοῦν ὅλοι, ἀφορμῆς ὅπου ὁ σκοπὸς του, εἶναι νὰ τὸν ἀπεικάζουν ὅλοι, κι' ὅχι ν' ἀπεικάζεται αὐτός του.

Ἄν παρατηρήσωμεν, πῶς ἐκεῖνοι, ὅπου πρωτομίλησαν φτωχὴν γλῶσσαν, ἐξαιτίας ὅπου ἦταν φτωχοὶ ἀπὸ ιδέαις, κι' ὅσο αὐγάτιζαν ἡ ιδέα τους, τόσο ἐπλούτιζαν τὴν γλῶσσαν τους μὲ λέξαις, ἢ παρμέναις ἀπὸ τὴν ἴδιαν, ἢ δανεικαῖς ἀπὸ ἄλλαις, σχηματισμέναις ὅμως κατὰ τὸν τρόπον ὅπου εἶχαν συνειδήσῃ νὰ ἀπεικάζωνται ἐξ ἀρχῆς συνατοίτους, εὐκόλα εἶναι

νά καταλάβωμε πῶς, ἂν ἀκολουθήσουν τὴν ἴδιαν μέθοδον στὴν παράστασιν τῶν καινούργιων τους ἰδεῶν,μποροῦν νὰ πλουτίσουν τὴν γλῶσσαν τους ὅσο ποῦ νὰ μὴν ἔχουν χρεῖαν νὰ παραπονεθοῦν γιὰ τὴν φτώχεια τῆς. Ἡ ἀνάγκη γιὰ ἀλλιότικη γλῶσσα ἀπὸ τὴν κοινὴ καὶ συνηθισμένη ὅλου τοῦ γένους, γιὰ νὰ πεικάζωνται ὅσα ἀπεικάζονταν ὀμπροστίτερα, ἢ ὅσα θελὰ ἀπεικάζονταν ὑστερώτερα μὲ τὸ μέσο τῆς ἴδιας, εἶναι μὲ τὴν ὁλότη παράλογο κι' ἀνωφέλευτο πρόβλημα.

Καλᾶ, εἶπ' ὁ Λογιότατος, ἀλλ' ἡ ἀπλὴ γλῶσσα, χῶρια ὅπου εἶναι φτωχὴ, εἶναι καὶ γεμάτη βαρβαρισμοὺς, χοντρὴ, καὶ δίχως χάριν.

Νὰ εἰποῦμε τὴν ἀλήθειαν, ἀποκρίθηκε ὁ Γέροντας, αὐτοὶ οἱ τίτλοι δὲν τῆς παραπρέπουν· ὅμως ἃς εἶναι. Πῶς ἡ γλώσσαις Λογιότατέ μου, καλητερεύουν μὲ τὴν μάθησιν, δὲν ἔχει λόγον ἐνάντιον. "Ὅσο ἓνα γένος φωτίζεται, ἄλλο τόσο ἡ αἰσθησὴ του φιλαίνει σὲ κάτ'ε εἶδος, καὶ ἡ γλῶσσα του ἀποχτήνει τὴν γλυκάδα καὶ ἡμεροσύνη, ὅπου ἀποχτοῦν καὶ τὰ ἥθη του. μὲν αὐτὸ δὲν τ' ἀπολαμβάνει μὲ μιὰ. χρειάζεται νὰ περάσῃ καιρὸς· καὶ ἂν δοκιμάσῃ νὰ ριχτῇ ἀπὸ τὸ πατινὸ στὸ κορφινὸ σκαλίδι, στὸ πέσιμότου φέρει μαζὴ καὶ τὸν κίνδυνον νὰ μὴ μπορέσῃ νὰ μεταορθωθῇ ποτέ του. Κῆρμιὰ γλῶσσα, φίλε μου, δὲν ἔκαμε τέτοιον δρόμον, ὅλαις ἀνέβηκαν ἀπὸ σκαλίδι σὲ σκαλίδι, ὡς τὸν ποσὸν τῆς τελειότητος, ὅπου ἐγένονταν νὰ φτάσουν ἀπὸ τὴν φύσιν τους. Ἐπειδὴ ἡ χάρις κι' ἡ νοστιμάδαις μιᾶς γλώσσας δὲν εἶναι ἡ ἴδιαις μὲ ἄλλης, κάτ'ε μιὰ ἔχει τὴν ξεχωριστὴ τῆς ὠμορφίαν, καὶ τὰ ξεχωριστάτης κάλλη. "Ὅποιος ἀμελάει τὸ στολισμὸ τῆς γλώσσας του ἀπὸ τὰ μέσα ποῦ ἔχει ἡ ἴδια γιὰ νὰ δείξῃ τῆς χάρις τῆς, καὶ δανείζεται ξένα καὶ ἀσυνήθιστα στολίδια, ὅπου δὲν

τῆς τεριάζουν, ἀντὶς νὰ τὴν ὠμορφήνῃ, τὴν ἀσκημαίνει σὲ τρόπον, ὅπου τὴν κατασταίνει συχαμερὸ τέρας, κι' ὅπου μὲ ὅσα φτιασίδια κι' ἂν τὴν ἀλείφει, κἀνενὸς δὲν ἀρέγει.

Ἡ ἀπλῇ μας γλῶσσα, λογιότατε, ἔχει ἀστέρευτους θησαυροὺς ἀπὸ χάrais καὶ νοστιμάδαις, μόνε ἢ πρόληψη, ὅπου κυριεύει τὸν νοῦν ἐκείνων, ὅπου ἔπρεπε νὰ ξεθάφτουν αὐτὰ τὰ πλούτη, τοὺς ἔκαμε νὰ τὴν ἀμελήσουν, καὶ νὰ τὴν καταφρονήσουν, δίχως κἀνένα δίκαιο στὸν κόσμον. Ἄς τὴν περιποιηθοῦν, ἄς τῆς γλυκομιλήσουν σὰν ἐδικήν τους, καὶ τότες ἀκοῦν πόσο χαριτωμένα ἀποκρένεται στῆς φωναῖς τους.

Ὡστόσο, εἶπ' ὁ Λογιότατος πάντα συλλογισμένος, δὲν μπορεῖς νὰ μοῦ ἀρνηθῇς, πῶς εἶναι ἀκανόνιστη καὶ γεμάτη βαρβαρισμούς.

Κάθε γλῶσσα, ἀποκρίθηκε ὁ Γέροντας, μιλιέται κατὰ τὸν τρόπον, ὅπου συνηθίζεται ἀπὸ ὅλο τὸ Γένος, ὅπου θελὰ εἰπῇ, κάθε γλῶσσα ἔχει τοὺς φυσικούς της κανόνες. Ἀκανόνιστος τρόπος, ἢ βαρβαρισμὸς εἶναι ὁ ξένος κι' ἀλλιότικος ἀπὸ τὸν συνηθισμένον. Καὶ ὅποιος ὁμιλεῖ τὴν γλῶσσα του, ἢ συγγράφει σὲ ταύτην κατὰ πῶς συνηθᾶν ὅλοι κοινᾶ, κραίνει, καὶ συγγράφει κανονικώτατα καὶ δίχως κἀνέναν βαρβαρισμόν. Θελὰ ὠνομάζονταν μὲ δίκιο βάρβαρη κι' ἀκανόνιστη ἐκείνη ἢ γλῶσσα, ὅπου ὅσοι θέλοντας νὰ τὴν διορθώσουν κατὰ τὴν γνώμη τους, ἔμπαζαν σὲ ταύτην λέξαις καὶ τρόπους ἐναντίους στὴν κοινὴν συνήθειαν, καὶ ἀκολούθως νὰ μὴν ἀπεικάζωνται ἀπὸ ὅλους. καὶ τότες, ἀντὶς νὰ διορθωθῇ, θελὰ χάλναγε τελείως, καὶ θελὰ κατάνταγε ἓνα δῖλογο, ὅπου νὰ μὴ χωρίζῃ τ' ἀληθινό του χρῶμα ποῖο εἶναι.

Τὰ ξένα ἀγκάδια ὅπου εἶπες, Λογιότατε, ἢ χρεῖα καὶ ἡ συνήθεια τὰ μεταμορφόνουν σὲ ἄνδια. μήτε ἡμποροῦμε νὰ

ὑποτίθωμε γλῶσσαν στὸν κόσμον, ὅπου νὰ μὴν ἔλαβε τὰ ἀγκάδια χώρια ἐνοῦ γένους, ὅπου σὲ καμμίαν ἐποχὴν τοῦ νὰ μὴν ἀνακατώθηκε μὲ ἄλλο, καὶ νὰ μὴν ἀπόχτησε ἀπὸ ταῖς ιδέαις τοῦ, καὶ νὰ μὴν ἐδανείστηκε λέξαις τοῦ γιὰ νὰ τῆς παραστήσῃ, πρᾶγμα ἀδύνατο νὰ τὸ ξέρωμε ἀπὸ ἱστορίαν.

Ἐκεῖνος πάλι, Δογιότατε, ὅπου γυρεύει νὰ μεταδώκῃ τὴν μορφήν μιᾶς γλώσσας, εἶναι τὸ ἴδιο σὰν νὰ ἐγύρευε νὰ ἐπισωδρομήσουν οἱ αἰῶναις, καὶ νὰ μεταζωντανέψουν ἐκεῖνοι, ὅπου τὴν ἔκρεναν τότες. Ἡ γλώσσαις μετασχηματίζονται μὲ τὸν καιρὸν, κατ'ὅς μεταμορφώνεται καὶ κάτ'ε ἄλλο εἶδος στὸν κόσμον. Ἡ ὄψη τῶν πραγμάτων, φίλε μου, δὲν μνήσκει ποτὲ σὲ μίαν στάση. ἀλλάζει ἄκοπα ἀπὸ ἡμέραν σ' ἡμέραν, καὶ ὅποιος γυρεύει τὴν χθесινὴν, γυρεύει ἐκεῖνο, ὅπου ὅσοι τὸν ἀκούσουν θελὰ γελάσουν. Ἡ μανία ὥσὸσο νὰ θέλουν οἱ προκομμένοι ἀλλιότικην γλῶσσαν ἀπὸ τὴν κοινὴν, γιὰ νὰ ξηγοῦνται, ἐμόλεψε ὅλα τὰ Γένη στοὺς καιροὺς ὅπου ἐκείτουνταν βαρυὰ ἄρρώστα ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀμάθειας! ἀφορμῆς ὅπου τοὺς ἔκανε νὰ φαντάζωνται, πῶς ἡ προκοπὴ προέρχεται ἀπὸ λόγια, ὅπου δὲν ἀπεικάζονται ἀπὸ ὅλους, καὶ ὄχι ἀπὸ ιδέαις, καὶ πῶς, ἡ διαφορὰ ἀπὸ σπουδαῖον ὡς ἀμαθῆ, εἶναι ὁ διαφορετικὸς τρόπος τῆς ἐμιλίας, καὶ ὄχι ἡ πλούσια καὶ ταχτικὴ, ἡ φτωχὴ καὶ ἄταχτη παράστασις τῶν ιδεῶν τοῦς. Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ πρῶτο ἐμπόδιο, ὅπου ἀργοποράει τὸ γένος νὰ προχωρήσῃ στὸν δρόμον τοῦ καλητερεσμοῦ τοῦ, πλανῶντας τοὺς σοφοὺς τοῦ νὰ χαίρωνται στὴ μάταιη καὶ ἄκαρπη μάθησίν τοῦς.

Δὲν ἐσυλλογίστηκε πλιότερο ἀπὸ τούτην τὴν φορὰν, ὁ Δογιότατος Ταξιδιότης, μόνε ξυπνῶντας ὡς τὸ ὕστερο ἀπὸ τοὺς βασιλοὺς στοχασμοὺς τοῦ, θελὰ σὲ παρακαλέσω, εἶπε τοῦ

Γέροντα, νὰ μοῦ φανερώσῃς τὴν γνώμη σου καὶ σέ τοῦτο, τί λογιῇς νὰ ὀρθογράφωνμε.

Τὸ γράψιμο, ἀποκρίθηκε ὁ Γέροντας εἶναι ζωγράφισμα, ἓνας ὅπου γράφει, ζωγραφίζει μὲ τὰ ψηφιά ταῖς λέξαις, ὅπου παρασταίνουν ταῖς ἰδέαις, καθὼς ὁ ζωγράφος ἱστορίζει τὴν εἰκόνα ἐνοῦ εἰδους μὲ ταῖς βαφαῖς· τώρα, καθὼς ὁ ζωγράφος στὸ ἱστόρισμα τῆς εἰκόνας μεταχειρίζεται τῆς βαφαῖς, ὅπου χρειάζονται γιὰ νὰ γνωρίσῃ πασένας ὅπου τὴν βλέπει, πῶς αὐτὸ παρασταίνει σωστὰ τὸ εἶδος, ὅπου ὁ ζωγράφος ἐβουλιόνταν νὰ δείξῃ, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος ὅπου γράφει, πρέπει νὰ μεταχειρίζεται τὰ ἀνάλογα ψηφιά, ὅπου παρασταίνουν τῆς φωναῖς εἰς τὴν λέξῃ ὅπου σημαδεύει, ἂν ὁ σκοπὸς του εἶναι ν' ἀπεικάζῃ καθεῖνας τὸ γραμμένο, καὶ νὰ τὸ διαβάξῃ μὲ εὐκολίαν.

Τὸ ἀλφάβητον κάθε γλώσσας πρέπει νὰ ἔχῃ τόσα ψηφιά, ὅσαις εἶναι καὶ ἡ στοιχιακαῖς του φωναῖς. τὰ περισσότερα, ἢ ὀλιγώτερα δὲν φέρουν ἄλλον καρπὸ στὸ γράψιμο ἀπὸ σύγχισιν καὶ σκοτούραν. ὀρθογραμμένη λέξῃ εἶναι ἐκείνη, ὅπου ἡ προφορὰ, ἀπὸ τὸ ἀράδιασμα τῶν ψηφιῶν τῆς, δὲν παραλλάζει ἀπὸ ἐκείνην, ὅπου συνηθίζεται στὴν ὁμιλίαν. ὅποιος γράφει σλλοιῶς ἀπὸ ὅτι προφέρει, δὲν ὀρθογράφει. καὶ ὅποιος γράφει ἄλλοιῶς ἀπ' ὅτι κραίνει, καὶ προφέρει τὰ γραμμένα σὰν πῶς δὲν κραίνει, κάνει διπλὸν καὶ ἀνωφέλευτον κόπον. ζωγραφίζει γαλάζιο τριαντάφυλλο, ὅπου δὲν εἶναι στὸν κόσμον, γιὰ νὰ ἔχῃ χρεῖαν ἀπὸ κόκκινα μυτογιάλια γιὰ νὰ τὸ ἰδῇ. καθὼς θελὰ τὸ ἤβλεπε μὲ γυμνὰ τὰ μάτια στὸ φυσικότου χρῶμα.

Ὑστερα ἀπὸ ταύτην τὴν ὁμιλίαν ἐπλάγιασαν νὰ κοιμηθοῦν, μὲν' ὁ Λογιότατος ἐπεδεύτηκε πολλὴν ὥραν μὲ τοὺς συλλογισμούς του, καὶ μελετῶντας τὰ λόγια τοῦ Γέροντα, ἕως ὅπου νὰ ἤμπορέσῃ ν' ἀποκοιμηθῇ τέλος πάντων.

Τὸ πορνὸν, ὅτι ἐξύπνησε, δίχως νὰ χασομερήσῃ στιγμὴν, εὐχαρίστησε τὸν Γέροντα καὶ τὴν φαμηλιάν του γιὰ τὸ καλὸ δέξιμο, ὅπου τοῦ εἶχαν κάμει, κι' ἀποχαιρετῶντας τοὺς ἀπὸ καρδιᾶς ἐγύρισε τὰ ἴσια στὴν πολιτείαν. ἐφόρτωσε τὴν ἴδιαν ὥραν τὰ σημειώματά του, καὶ δίχως νὰ σταματήσῃ πουθενᾶ ἔκορτε, ὅσο δύνονταν δρόμον.

Φτάνωντας στὴν κοινότητα τῶν σοφῶν Διορῶτάδων τῆς γλώσσας μας, τοὺς ἤρε ὅλους σ' ἀγῶνας νὰ φυλλολογοῦν τα σημειώματα τῶν ἄλλων συντρόφων του, καὶ νὰ κάνουν σχόλια, ἐξηγήσεις, παράφρασαις, καὶ δεύτερα σημειώματα ἐπάνω στὰ πρῶτα. ἐξεφόρτωσε κι' αὐτὸς τὰ ἐδικά του, καὶ δίχως νὰ τοὺς εἰπῇ τὸν παραμικρότερον λόγον, φεύγει τὸ γλιγωρότερο, καὶ πηγαίνει σὲ μακρινὴν πολιτείαν ὅπου ἐτύποσε σὲ ἐφημερίδαν τὰ ἀκόλουθα.

Ο ΛΟΓΙΟΤΑΤΟΣ ΤΑΞΙΔΙΟΤΗΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΚΑΛΟΘΕΛΙΤΑΔΕΣ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΑ.

Ἀφέντες μου

Χρειάζεται μιὰ γλῶσσα σὲ κάθε γένος γιὰ νὰ γρικιέται. Ἡ ἀληθινὴ γλῶσσα ἐνοῦ γένου εἶναι ἡ κοινὴ καὶ συνηθισμένη σὲ ὅλους. Ἡ γλῶσσα πρέπει νὰ ὀρθογράφεται καὶ μιλιέται. τέλος ὅσο δὲ λείψουν, ἡ πρόληψες τῶν λογιωτάτων, τὸ Γένος δὲν βλέπει ποτέ του ἡμέραν.
